Synanthedon andrenaeformis (Laspeyres 1801), Lepidoptera: Sesiidae, en för Sverige ny glasvinge

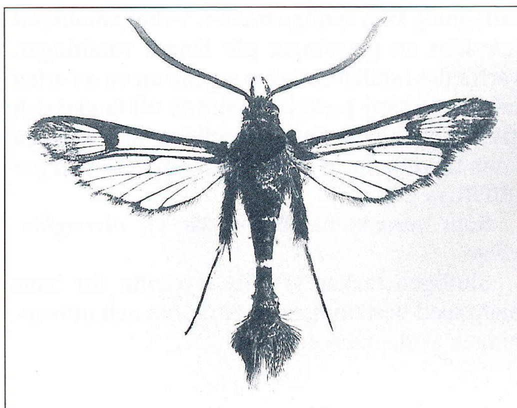
[*Synantheon andenaeformis* (Laspeyres 1801), Lepidoptera: Sesiidae, a Clearwing Moth new to Sweden.]

Den 4 juli 1999 håvades av Stig Torstenius i Häverö, Up, en hane och den 6 juli samma år fångade Hans Lindmark i Strömsholm, Vs, på feromon för *S. vespiformis* (L.) en hane av en glasvinge som ingen av oss med säkerhet kunde bestämma. Efter samtal med Nils Ryrholm och besök hos honom för jämförelse med centraleuropeiskt material stod det klart att de två exemplaren tillhörde arten *Synanthedon andrenaeformis* (Lasp.) (se foto höger och omslagsfoto till detta nummer av Entomologisk Tidskrift).

Det håvade exemplaret togs på en blomma av krollilja (*Lilium martagon*). Enligt litteraturen har arten fångats sugande på bl.a. åkertistel och lindblom, men den tycks sällan fångas annat än med feromon och lockas som nämnts med feromon för *S. vespiformis*.

Artens näringsväxt är parkolvon (*Viburnum lantana*), och sällan och då i anslutning till parkolvon även vårt vanliga olvon (*Viburnum opulus*). Parkolvon är hos oss en park- och trädgårdsväxt, som tämligen ofta är förvildad. Om glasvingen är fast förekommande i landet torde den böra eftersökas i parker och områden med trädgårdar. Eftersom i vart fall blommorna är illaluktande kan det antas att busken inte gärna finns i mindre trädgårdar.

Larven lever enligt vissa uppgifter i värdbuskens alla ovanjordiska delar från blyertstunna grenar till grova stammar och från markytan upp till de översta grenarna, enligt andra i grenar med upp till 2,5 cm tjocklek. Utvecklingen är två- till treårig och förpuppning sker på våren i larvgången, som slutar vinkelrätt mot barken och är delvis fylld av gnag. Utgångshålet täckes av ett större barklock, som ibland faller bort före kläckningen. Hålet är runt med ljust gnag och hittar man ett avlångt hål med mörkt gnag vet man att det är från ett tidigare år. Busken tycks lätt läka den åverkan larven gör (bl.a. Ebert 1997).

Synantheon andenaeformis *från Vs. Strömsholm. Foto: N.P. Blix.*

The Swedish ***Synantheon andrenaeformis*** *from Vs. Strömsholm.*

Fjärilen har en vingbredd på ca 18 - 24 mm. På bakkroppen finns ovan två gula - gulvita band på segment 2 och 4, det främre ibland otydligt. Hos hanen är bakkroppen tydligt intryckt från sidorna och på dess undersida finns ett vitaktigt parti på segmenten 4 - 6. Analtofsen är lång och svart med ett tydligt gulaktigt till orange parti. Honan har på bakkroppens undersida mindre utbredd vitaktig färg och har en analtofs med inblandade gula hår.

Av de från Sverige kända glasvingarna har *S. andenaeformis* störst likhet med *S. tipuliformis* (Clerck) och *S. flaviventris* (Staud.). Den skiljer sig från båda bl.a. genom att bara ha två gulaktiga band på bakkroppens översida. De andra har tre eller flera sådana. Vidare är *S. andrenaeformis* ensam om att ha ett vitaktigt fält på bakkroppens undersida. Hos *S. flaviventris* är ett motsvarande fält gult. Slutligen är det gula partiet i analtofsen något som de andra inte har. Här kan ytterligare

nämnas att även *S. tipuliformis* lockas av feromon för *S. vespiformis*.

Artens utbredningsområde sträcker sig över mellersta och östra Europa från södra England till nordöstra Spanien, över delar av Italien, mellersta Tyskland och södra halvan av Polen, delar av Balkan och vidare till södra Ryssland och Mindre Asien. Den omständigheten att två exemplar tagits nästan samtidigt kan indikera en inflygning från sydliga trakter. Vi har emellertid inte hört att glasvingar gör längre vandringar, varför det i stället kan röra sig om att ett av arten infekterat parti parkolvon införts till landet och givit ett antal imagines. Framtiden får utvisa om arten blivit bofast i landet eller om vi fått ett par tillfälliga gäster.

Som svenskt namn föreslår vi: *olvonglasvinge*.

Slutligen tackar vi Nils Ryrholm för hans hjälp med bestämmandet av djuren och utformningen av denna notis.

Litteraturtips:

Bergmann, A. 1953. Die Grosschmetterlinge Mitteldeutschlands, Band 3, Spinner und Schwärmer, Urania-Verlag GMBH, Jena.

Chinery, M. 1989. Butterflies & Day-Flying Moths of Britain and Europe, Collins New Generation Guide, London.

Ebert, G. 1997. Die Schmetterlinge Baden-Württembergs, Band 5, Nachtfalter III, Verlag Eugen Ulmer, Stuttgart.

Fibiger, M. & Kristensen, N.P, 1974. The Sesiidae (Lepidoptera) of Fennoscandia and Denmark – Fauna Entomologica Scandinavica, Volume 2, Scandinavian Science Press Ltd, Gadsrup.

Skinner, B. 1984. Colour Identification Guide to Moths of the British Isles (Macrolepidoptera), Viking, Penguin Books Ltd, Harmondsworth.

Spatenka, K., Gorbunov, O., Lastuvka, Z., Tosevski, I. & Arita, Y. 1999. Handbook of Palaearctic Macrolepidoptera, Volume 1, Sesiidae - Clearwing Moths, Gem Publishing Company, Wallingford, England.

Summary

Two finds of the clearwing moth *Synanthedon andrenaeformis* (Lasp.) were made in south-central Sweden the 4th and 6th of July 1999. The first find was made in Häverö near the coast of Uppland and the second one was made near Strömsholm close to lake Mälaren in Västmanland. These finds are somewhat surprising since this species has its previous known northern limit in central Germany. The close dates together with large geographic range between the finds may indicate that the moths were migrants, but on the other hand this species is not known to migrate and the weather was not suitable for migration. Another plausibel explanation would be that plants of *Viburnum lantana* (which is a common garden plant) containing larvae of *S. andrenaeformis* have been imported to Sweden and from these plants populations of this species may have established themselves. Further investigations will be needed to find whether or not S. *andrenaeformis* presently has reproducing populations in Sweden.

Stig Torstenius
Skogsliden 6
182 73 Stocksund

Hans Lindmark
Yllesta
730 40 Kolbäck

Rättelse

I artikeln "Svenska landskapsinsekter utsedda" i förra numret av Entomologisk Tidskrift (120 (4): 135-142) hävdades att flera arter insekter blivit fridlysta under hösten 1999. Det var lite väl tidigt. Insekterna blev fridlysta först 1 januari år 2000.